

Секція «Економіка»

К.е.н. Тернавська І.Б.

Уманський національний університет садівництва

ПРИНЦИПИ ГАРАНТУВАННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ КРАЇНИ

В сучасних умовах продовольча проблема стає актуальною та глобальною з ряду причин: по-перше, вона в тій чи іншій мірі практично хвилює всі країни світу; по-друге, її вирішення залежить від багатьох факторів внутрішнього та зовнішнього характеру, які виходять за рамки сільського господарства та агропромислового комплексу; по-третє, вона нерозривно пов'язана з іншими проблемами: національною, економічною, енергетичною, сировинною, екологічною; по-четверте, на її вирішення в кожній країні значний вплив має міжнародна ситуація [1].

На нашу думку процес формування та гарантування продовольчої безпеки країни повинен ґрунтуватися на таких принципах: самозабезпеченості (незалежності), фізичної достатності, економічної доступності, якості та збалансованості.

Суть принципу самозабезпеченості полягає в здатності держави за рахунок власних виробничих потужностей забезпечувати продовольчі потреби більшої частини населення відповідної територіально-адміністративної одиниці (даний принцип називають іноді автарктичним). Автаркія (від грец. autarkia – самозадоволення) – політика господарського відокремлення, самозабезпеченості країни, створення замкнутого господарства, що веде до розриву традиційних зовнішньоекономічних зв'язків. У цьому випадку держава намагається розвивати ті галузі, які позбавили б її імпорту (частково, а інколи повністю) або шукає замінників сировини, що ввозиться з-за кордону. Проте, дуже важливо, щоб політика доходів і витрат здійснювалась грамотно, з урахуванням потенціалу виробництва і можливостей для його зростання [2].

Однак, на регіональному рівні продовольче самозабезпечення не може розглядатися критично через можливості міжрегіонального обміну як продовольчою сировиною, так і готовими продуктами харчування. Відповідно,

принцип самозабезпеченості на регіональному рівні має реалізуватися на основі власного виробництва або за рахунок власних засобів міжрегіонального обміну.

Даний принцип передбачає відсутність залежності від імпорту продовольчих товарів. Світова практика доводить, що лише та держава, яка здатна гарантувати забезпечення населення продуктами харчування за будь-яких умов, може здійснювати незалежну політику. Для запобігання ситуації залежності держава може нарощувати свій економічний потенціал і підвищувати ефективність агропромислового виробництва.

Водночас на вітчизняному ринку мають бути й імпортні товари, адже споживач має право на вибір, а вітчизняний товар стане конкурентоспроможним лише в тому випадку, коли виділятиметься якістю та сучасністю асортименту.

Фізична достатність – це можливість населення купувати на ринку чи виробляти в особистому господарстві, на присадибних ділянках життєво необхідні продовольчі товари в кількості та асортименті, що необхідний для задоволення власних фізіологічних потреб. Під життєво необхідними продовольчими товарами розуміють такі, без яких населення існувати не може, зокрема, які: 1) компенсують витрати енергії організму людини в процесі її життєдіяльності; 2) сприяють природному відтворенню і активному довголіттю населення; 3) дають можливість забезпечити фізіологічно гармонійний розвиток дітей; 4) сприяють профілактиці й лікуванню різних захворювань. Фізична достатність продовольства передбачає безперебійне його надходження у місця споживання в обсягах, що відповідають платоспроможному попиту та фізіологічним нормам [3].

Доступність – (за семантикою „доступність” – це здійсненність, досяжність бажаного) це доступ до продовольчих ресурсів всіх верств населення за рахунок наявного платоспроможного попиту. Економічна доступність продовольства визначається рівнем економічного та соціального розвитку суспільства, від чого залежить можливість різних верств населення споживати у певному обсязі та асортименті продукти харчування, закупаючи їх за цінами,

що склалися на ринку, виробляючи у власних підсобних господарствах тощо. Аналіз споживання продуктів харчування населенням, залежно від розміру середньодушових сукупних витрат показує, що різниця між крайніми групами з найнижчими та найвищими рівнями доходів досить істотна, що впливає з постійного поглиблення диференціації доходів населення.

За даними офіційної статистики, доходи 10% найбагатших приблизно в 13 разів перевищують доходи 10% найбідніших. За результатами досліджень академіка А. Чухно, в Україні на одного офіційного мільйонера припадає близько 117 тис. бідних людей [4].

Підвищення економічної доступності продовольства має ґрунтуватися, насамперед, на зростанні доходів населення, передусім найбідніших його верств та обґрунтованих роздрібних цінах на продовольчі товари, а також потужній програмі їх бюджетної адресної підтримки.

Принцип якості реалізується через досягнення повноцінного рівня харчування населення за рахунок споживання високоякісних та екологічно безпечних продуктів харчування. Не дивно, що англomовному терміну „food safety” - нешкідливість харчових продуктів, відповідає вітчизняне поняття якості і безпеки харчових продуктів. Якість, як економічна категорія є сьогодні одним із основних чинників конкурентоспроможності продукції аграрної сфери, а проблема її підвищення є комплексною, бо включає наукову, технічну, соціальну та економічну сторони.

Принцип збалансованості є не менш важливим, ніж принцип якості. Збалансоване харчування ґрунтується на тому, що їжа складається з різних харчових речовин: жирів, білків, вуглеводів, вітамінів, жирних кислот, мінеральних солей, мікроелементів тощо. Особливе значення мають незамінні речовини, які в організмі людини не утворюються, а потрапляють у нього з продуктами харчування. До таких речовин належать незамінні амінокислоти (їх до 10) та жирні кислоти (лінолева, ліноленова, арахідова). До групи незамінних речовин відносять також вітаміни, мінеральні елементи, які підтримують і збалансовують молекулярний склад різних тканин організму людини,

компенсуючи їх втрати в процесі життєдіяльності. На основі теорії збалансованого харчування розроблено добові норми вживання окремих речовин [5]. Людство часто не дотримується збалансованого високоякісного харчування і віддає перевагу рафінованим та легкій їжі, збідненій на вітаміни. Для малозабезпечених верств населення характерний одноманітний харчовий раціон, тому окремо слід згадати про вітаміни. Всі вітаміни, крім вітаміну D, можна одержати при збалансованому харчуванні із звичайних харчових продуктів. Варто знати, щоб одержати необхідну добову норму вітамінів, їх обсяг має бути значним [6].

Таким чином, принцип збалансованості передбачає споживання високоякісних продуктів харчування в достатній для ведення активного й здорового життя кількості, з відповідним вмістом макро-, та мікроелементів для раціонального харчування.

Література:

1. Ткаченко И. Обеспечение продовольственной безопасности страны / И. Ткаченко // Международный сельскохозяйственный журнал. — 2008. — № 6. — С. 48–49.
2. Мельник Л. М. Деякі аспекти продовольчої безпеки / Л. М. Мельник. — К. : Оріяни, 2005. — 12 с.
3. Березін О. В. Проблеми формування продовольчого ринку України : моногр. / О. В. Березін. — К. : Вища школа, 2002. — 211 с.
4. Геєць В. М. Інституційні перетворення і суспільний розвиток / Геєць В. М. // Економіка і прогнозування. — 2005. — № 2. — С. 2–6.
5. Пономарьов П. Х. Безпека харчових продуктів та продовольчої сировини : навч. посіб. / П. Х. Пономарьов, І. В. Сирохман. — К. : Лібр, 1999. — 272 с.
6. Підвищення якості продовольчих ресурсів / [П. А. Лайко, Іщенко Т. Д., М. Ф. Бабієнко та ін.] // Економіка АПК. — 2005. — № 4. — С. 16–22.

e-mail: manzjj@rambler.ru